

Výzkum nehmyzích bezobratlých na Univerzitě Palackého v Olomouci

Olomoucká univerzita byla založena císařem Maxmiliánem II., který udělil původní jezuitské koleji všechna univerzitní práva v r. 1573. Existovala téměř nepřetržitě (sice pod různými názvy a s různými fakultami) až do svého obnovení v r. 1946, přičemž přírodovědecká fakulta se vyčlenila z pedagogické v r. 1959.

Historicky jedním z prvních přírodovědců, kteří se zde věnovali bezobratlým živočichům, byl pravděpodobně Jan Svatopluk Presl, jenž vydal v r. 1821 Navržení soustavy živočichů dle tříd, řádů a rodů a spolu pokus o sčestění potřebných živočišných názvů. Půvabné novotvary měkkýšů či koryšů dost možná vymyslel během svého předchozího dvouletého působení na olomouckém lyceu, jedním z mezistupňů univerzity.

Zoologický ústav založil v r. 1946 na pedagogické fakultě ornitolog Walter Černý, který sem z Prahy dojížděl přednášet až do svého odchodu do důchodu. Pozornost W. Černého se kromě ptáků upínala i k bezobratlým – odhlédneme-li od jeho výzkumu ptačích parazitů, nancem 30. let popsal dva druhy suchozemských stejnonožců (*Iso-poda*, *Oniscidea*). Od poválečného znovuzaložení katedry však její kolektiv tvořili hlavně antropologové, vertebratologové a entomologové. První světlou výjimkou byl Otakar Štěrba, který nastoupil na čerstvě založenou Přírodovědeckou fakultu Univerzity Palackého (UP) na katedru zoologie a antropologie v r. 1959. Svou kariéru zahájil bohatou publikační činností zaměřenou na taxonomii plazivek (*Copepoda*, *Harpacticoidea*) z podzemních vod a intersticiálních náplavů řek. V r. 1990 však založil katedru ekologie (první v Československu), taxonomii zcela opustil a odborně se začal zabývat krajinnou ekologií. V této době však již na fakultě působil hydrobiolog Vladimír Uvíra, od r. 1998 se společně se svými doktorandy a studenty intenzivně věnuje výzkumu invazního mlže slávičky mnohotvárné (*Dreissena polymorpha*).

Druhý autor textu, Štěrbov žák Martin Rulík, nastoupivší na doktorát na katedru

ekologie, se zabýval hydrobiologií v celé její šíři, a v současné době si vedle výzkumu organických látek a metanogeneze v říčních sedimentech zpestřuje život studiem našich velkých mlžů. Další pracovníci katedry zoologie, kterou je v souvislosti s tímto textem třeba zmínit, je malakoložka Ivona Uvírová. Zaměřila se hlavně na populační dynamiku vodních plžů, ale zajímá se i o témata spojená se slávičkou. M. Rulík společně s manželi Uvírovými odborně zaštiťuje studium navazujícího magisterského oboru hydrobiologie na PŘF UP. Studenti během dvouletého studia v rámci svých diplomových prací řeší širokou problematiku témat počínaje hydrochemií, molekulární fylogenezí a taxonomií mikroorganismů a konče biologií a ekologií ryb. Z nehmyzích bezobratlých se v těchto pracích věnuje pozornost především populacím slávičky, velevruba tupého (*Unio crassus*), perlorodky říční (*Margaritifera margaritifera*) a žabronožky sněžní (*Eubranchipus grubii*).

S Univerzitou Palackého je spojeno jméno dalšího hydrobiologa, Miloše Holzera, který se v rámci Českého svazu ochránců přírody zabýval možností záchranu a odchovu raků a v minulosti působil mnoho let na katedře biologie Pedagogické fakulty UP. Mezi pracovníky univerzity se zájmem o bezobratlé musíme zmínit i parazitologa Hynka Lýska, jenž se na Lékařské fakultě UP dlouhodobě věnoval humánním parazitům a prevenci jejich nákaz.

Odhlédneme-li od hydrobiologie a parazitologie, suchozemské bezobratlé studují na Přírodovědecké fakultě UP mnozí entomologové. Výjimkou je mezi nimi první autor tohoto textu, Ivan Hadrián Tuf, který se specializuje na půdní faunu, konkrétně stonožky, mnohonožky a suchozemské stejnonožce. Se svými studenty zkoumá ekologii, faunistiku, taxonomii a v poslední době i chování edafonu. Přírodovědecká fakulta ve spolupráci s Ústavem půdní biologie BC AV ČR, v. v. i., zorganizovala v Olomouci v r. 2014 mezi-

národní setkání 16th International Congress of Myriapodology.

Mezi absolventy a stávajícími studenty doktorského studia ekologie nebo zoologie, kteří se věnují nehmyzím bezobratlým, patří např. Lukáš Merta (koryši), Jana Tufová (mnohonožky), Vratislav Laška (pavouci, stonožkovci, stejnonožci), Jan Míkula (stejnonožci, pavouci, stonožkovci), Evžen Tošenovský (slávička), Alena Vlácilová (slávička) nebo Ondřej Machač (pavoukovi).

Více na webové stránce www.prf.upol.cz

1 Slávičky mnohotvárné (*Dreissena polymorpha*) přisedají na nejrůznější ponořené předměty, např. na skleněné láhve. Foto P. Hekera

2 Poměrně statná (5 cm) zemivka *Stenotaenia linearis* je jedním ze dvou zástupců tohoto rodu u nás. Ve střední Evropě má její výskyt převážně synantropní charakter. Foto F. Trnka a I. H. Tuf

3 Severoafrická zemivka *Orya barbarica* může dorůstat až 20 cm a patří tak mezi největší zástupce řádu *Geophilomorpha*. Na rozdíl od většiny ostatních zemivek je bronzově hnědá. Foto I. H. Tuf

